

dor jól eltalálták azt a formai megoldást, mely e kiadványok céljának megfelel. Mert igazában mi a célja ezeknek a breviáriumnak? Nyilván nem egyéb, mint az, hogy az eredeti források bő felhasználásával minél teljesebb s gyakorlati szempontból minél könnyebben áttekinthető tájékoztatást nyújtsanak egy-egy vezető elme lelkiségének maradandó elemeiről. Az sem mellékes ugyan, hogy ezt miféle szerkezeti fogások alkalmazásával érik el, a lényeges azonban mégis csak az, hogy megfelelő anyagcsoportosítással a fő cél eléérassék.

Az újabban megjelent két breviárium előszava és berendezése arra enged következtetni, hogy egybeállítók is az itt jelzett módon fogták fel a dolgot. Vörösmarty és Kölcsény lelki arculata elevenedik meg ilyformán előttünk, mintegy eszmévé finomulva s ráeszméltetve bennünket arra, hogy belső erőink kifejtése terén bizony még igen messze vagyunk a tökéletességnek attól a fokától, mely felé az ő útmutatásaik szerint haladnunk kellene.

Mindkét mű életrajzi tájékoztatóval kezdődik, mely részint a két költőnek, részint a rájuk vonatkozó irodalomnak legjellemzőbb soraiból van egybeállítva.

Alszeghy e bevezető szakasz után Vörösmartynek hivatása eszményi felfogását bizonyító nyilatkozataiból közül szemelvényeket, egyéb idézetek felsorakoztatásával pedig a műveiben rejlő erkölcsi értékeket tárja fel. Majd a hazaszeretet énekesét mutatja be hasonló módon, s a Vörösmarty-irodalom erre alkalmas részletei alapján a költő jelentőségét hangsúlyozza. A kis könyvet a szakember tájékozottságát dicsérető bibliográfia zárja be. Kényes dolog és talán nem is nagyon méltányos ily szabad formájú s általánosságban a célnak megfelelő munka egybeállítását túlságosan kritizálni. Az ügy érdekében azonban egyikét megjegyzés mégsem hallgatható el. Az egyik az, hogy újabb kiadás esetén ajánlatos volna a nagy költő legszebb versei közül néhányat a maga teljességében fölvenni. (Pl. a *Szózat* semmiesetre sem hagyható el.) Másfelől viszont a Vörösmarty gondolatkinésének gazdagságáról tanuskodó idézettel meg kellene hagyni az elszigeteltségükben

nehezebben érthető sorokat. (Ilyen az Egerből: „Sírja hasonlítás szerelemnek“.) A Csongor és Tündéből való részletet (43. l.) sem tanácsos fölvenni, mert itt meg a *szarvasgim* szónak hímszarvas értelemben való hibás használata okoz zavart. (A tájékozottabb olvasó Aranyból — „Elejtették már a hímet, üldözik a szarvasgímet“ — emlékszik a helyes jelentésre s megütközik Vörösmarty tévedésén.)

Sík Sándor könyve az életrajzi részt követő fejezetekben (Kölcsény érzelmi világa; világnézete; a gondolkodó; az író), ha sorrendjét s vezérszavait tekintve, eltérést mutat is, a szerkesztő eljárást illetőleg hasonló Alszeghyéhez. Sík azonban már ügyelt arra, ami amott kifogás tárgya volt s részint több teljes szemelvény föl vételével, részint pedig a homályosabb részeket mellőzésével vette elejét a félreértésnek. A szöveg megértése, nagyon helyesen, annyira szívében fekiúdt, hogy még lapalji jegyzetekkel sem restelt segítségére menni az olvasónak.

Azok kedvéért, akik az efféle tájékoztató művek létjogosultságát kicsinyelni szokták, nem árt megjegyezni, hogy remekíróink kultusza szempontjából mindkét munkára nagy szükség volt. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy klasszikusaink teljes kiadásai vagy elfogytak, vagy igen drágák. Másfelől meg a közönséget úgyis csak az érdekli, ami a remekírókban örök érték. Ha az új kis könyvek erre rávezetik az olvasót, az majd módját ejti annak, hogy közelebből is megismerkedjék kedvenceivel.

Baros Gyula.

Könyv — a könyvekről. (Gulyás Pál: *A könyvek és könyvtárak hajdan és most.*) Ez a nagy hozzáértéssel és kellemesen megírt tájékoztató egy diákoknak szánt sorozat füzeteként jelent ugyan meg, de élvezettel és tanulsággal forgathatja az érettebb könyvbarát is. Sok olyan dologról van benne szó, ami a gondolat írásbeli megrögzítésének történetével kapcsolatban az úgynevezett művelt olvasót érdekelheti. Megbízható felvilágosítást nyújt az írás eredetéről és fejlődéséről, a különböző írásanyagokról meg eszközökről s a legrégibb könyvekről és gyűjteményeiről. Időrendben haladva, a görög-római korszak után

a középkor és a renaissance, majd a könyvnyomtatás feltalálása és fejlődése kerül sorra. Igen érdekes ismertetését adja továbbá a nyomtatott könyv terjesztésének, az újkori gyűjtemények kialakulásának s a mai magyar közkönyvtaroknak. Gyakorlati szempontból különösen jó szolgálatot fog tenni az utolsó fejezet, melyből a megemlített fontosabb könyvészeti munkák révén a kutatás segédeszközei körül járatosok nyerhetnek becses okulást. Egy-két nevet nem ártott volna ugyan még megemlíteni a különböző régi írások (képírás, ékírás) újkori megfejtésével kapcsolatban, de azért a kis füzet jelen alakjában is szíves fogadtatásra számíthat az érdeklődők részéről. *A. B.*

Surányi Miklós irodalmi tanulmánya. (*Eliziumi mezőkön*, Budapest, 1924.) Ezt a komoly becsvággal írt és takaros kiállításban megjelent kötetet már csak biztató tünetül is örömmel kell üdvözölni. A magyar regényirodalom klasszikus idejének nemes hagyománya, hogy ez irodalmi ág jelesei elméleti fejtegetésekben is szívesen tisztázták felfogásukat, kivált a maguk művészetének területét illető kérdésekben. Újabb belletristáink feltűnő módon szakítottak ezzel a hagyománnyal. Mintha óvakodtak volna bepillantást engedni írói műhelyükbe — s néha talán jó okuk is volt erre az óvatosságra; aligha lett volna érdemes nagyon érdeklődni egynemű olyan író vélekedései iránt a regényírás felől, ki ennek problémáin nem sokat elmélkedett, annál többet a napi divatont, s ennek megfelelően bukdácsolat ide-oda, biedermeierből borzalmakba, buddhizmusból freudizmusba. A legújabb időkig jóformán Ambrus Zoltán volt az egyetlen, ki a regény és novella területéről átszántott az irodalmi esszé meglehetősen parlagon heverő síkjára is. Irodalmi kérdésekbe bevilágító vagy írói arcképeket megrajzoló tanulmány-kötet nálunk szépíró tollából valóban esemege-szamba megy, holott pl. France, Chesterton, Rolland vagy Merezkovszkij efféle könyvei rendre megjelennek magyarul s úgy látszik, hova-tovább részévé válnak a magyar olvasók mindennapi szellemi táplálékának. Miért lelnek oly kevés követőre? Közönségünkben nyilván

telnek hazai íróink ilyenmű dolgozatai számára is, kiknek azonfölül az olvasókat amazokénál közelebből érdeklő kérdésekről lehetne mondanivalójuk.

Surányi Miklós írói egyéniségének felőtli és rokonszenves vonása hivatását megbecsülő komolysága, s e hivatás szolgálatába állított buzgó erudíciója. Ha szaporán ír is, s némely lapján nyomot hagy is a határidő kényszere, minden művével s rendszerint már széles alapokra vetett témáival is elkülönül a sívár átlagtól; regényírói s nem regényszállító sikerek sarkalják. S tehetsége mellett bizonyára nem utolsó sorban e komolyságnak szólt Surányi eddigi pályáján is olvasói érdeklődése, bírálóinak méltánylása s az irodalmi társaságok elismerése.

A múlt évben a Kisfaludy-Társaságban neki juttatott helyet *A peszsimista regényről* szóló tanulmányával foglalta el. Fejtegetése nagy figyelmet keltett s nyilvánvalóvá tette az addig csak elbeszélő műveiből ismert szerző ezirányú rátermettségét is.

Azóta egy *Nagy István* művészetéről írt derék tanulmánnyal újabb jelét is adta e hivatottságnak, míg most egész kötetnyi esztétikai dolgozattal tesz mellette ismét tanúbizonyságot.

Könyve tíz íven nyolc tanulmányt foglal magában. Az első a kötet címét magyarázza meg. A közműveltség s a szellemi cselekvő erő mai válságát rajzolja, a történelem e nagy siralom-periodusát, mikor „nincs könyv, nincs olvasó, nincs tudományos közvélemény... az egyetemek és akadémiák meggazdagodott kalandorok szeszélyes adakozókedvéből tengődnek...“ Ebből a rettenetes Tartarosból minden jó lélek kikívánczozik az *elyisioni* mezőkre. De hogy juthatni oda? Nekünk már apáink idilli élete is a boldogok szigetének tetszik, de ezt a patri-moniumot örökre elszedte a háború. Homeros, Vergilius vagy Dante sem megbízható kalauzok; ők mindent tudnak az Elyisionról, csak éppen az odavezető utat nem. „De azért — vallja Surányi — van egy Elizium, ahol megpihen az ember. Ez az ő saját halhatatlan lelke, amely az olymposi szépség és krisztusi alázat örök harmóniájába olvaszthat minden